

UNDERLAG: Rundabordssamtal om övergången mellan skola och arbete för unga med funktionsnedsättning

Skriftlig dokumentation från
Arbetsförmedlingens projekt SamSTART
och NOD:s rundabordssamtal 30 maj 2023

Sammanställt juni 2023

Innehållsförteckning

Inledning	3
Baserat på era erfarenheter, vilka utmaningar ser ni kopplat till övergången mellan skola och arbete för unga med funktionsnedsättning?	3
<i>Inlåsnings effekter</i>	3
<i>Statistik, kunskap och uppföljning</i>	4
<i>Övergång barn till vuxen</i>	4
<i>Olika förutsättningar och utmaningar</i>	5
<i>Bristande stöd i skolan</i>	5
<i>Arbets sökande och arbetsliv</i>	7
<i>Kort- och långsiktiga mål</i>	7
<i>Lokala förutsättningar och möjligheter</i>	7
<i>Representation och kommunikation</i>	8
<i>Kompetens och resurser bland professionella</i>	9
<i>Prao och praktik</i>	10
<i>Långsiktighet och enhetlighet</i>	10
<i>Samverkan</i>	11
På vilket sätt kan ni bidra med kunskap och erfarenhet in i SamSTART:s löpande arbete?	11
Vilka fokusområden bör stå i centrum för ett fortsatt samtal?	12
<i>Målgruppens behov</i>	12
<i>Samverkan</i>	13
<i>Arbetsgivare</i>	13
<i>Anställningsbarhet</i>	13
<i>Tillgänglig arbetsmiljö</i>	13
<i>Uppföljning och information</i>	13
<i>Identifiering</i>	13
Vilka andra aktörer borde delta i detta?	14

Inledning

Den 30 maj bjöd Arbetsförmedlingens ESF-finansierade projekt SamSTART tillsammans med NOD in till ett rundabordssamtal om övergången mellan skola och arbete för unga med funktionsnedsättning. Syftet med rundabordssamtalet var att, genom erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan deltagarna, utveckla arbetet inom SamSTART och påbörja ett brett och strukturerat samtal med berörda offentliga aktörer samt civilsamhällesaktörer som på olika sätt företräder och organiserar målgruppen.

Mötet inleddes med en informativ del där nationell projektledare för SamSTART Christan Skoog, och nationell projektkoordinator Jessika Rahm, presenterade projektet ramar och insikter. Detta följdes av rundabordssamtal kring ett antal frågor som presenteras löpande i denna dokumentation.

De deltagande var:

- Funktionsrätt Sverige
- FDB Föräldraföreningen för dyslektiska barn
- RG Aktiv Rehabilitering
- Riksförbundet DHB
- Hjärtebarnsfonden
- Autism Sverige
- Hjärnskadadeförbundet Hjärnkraft
- Riksförbundet FUB
- Sveriges Kommuner och Regioner
- Försäkringskassan
- Myndigheten för delaktighet
- Skolverket
- Folkhälsomyndigheten
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälle

Baserat på era erfarenheter, vilka utmaningar ser ni kopplat till övergången mellan skola och arbete för unga med funktionsnedsättning?

Inläsningseffekter

Unga med aktivitetsersättning vågar många gånger inte prova att söka arbete av rädsla för att bli av med sin ersättning. Detta blir en stoppkloss i systemet. Av den

anledningen borde ersättningen kunna vara ”vilande” för att främja försök att komma i arbete.

Målgruppen hamnar lätt i ett fack där skola, Arbetsförmedlingen eller annan instans inte erbjuder tillräckliga utvecklingsmöjligheter. När det gäller unga med intellektuell funktionsnedsättning erbjuder man exempelvis ibland inte praktik på annat än daglig verksamhet. Skolan lyckas inte i sitt uppdrag att ge fler alternativ vilket är en viktig faktor för utveckling.

Statistik, kunskap och uppföljning

För att komma framåt i arbetet och lära av de framgångar och misstag SamSTART stött på är uppföljning viktigt. Idag finns en brist på tydlig och framför allt allsidig statistik som är personanpassad och kvalitativ. Eftersom det ofta är svårt för personer ur målgruppen att ta till sig etablerade mätmetoder som exempelvis enkäter måste man tänka kreativt när det kommer till uppföljning.

Det finns brister i befintlig statistik kring målgruppen där SamSTART kan bidra till det gemensamma kunskapsläget. Bland annat efterfrågades statistik kring var målgruppen hamnar när de blir utskrivna ur projektet, också utifrån vilket gymnasieutbildning de går. Går de exempelvis praktisk linje och hamnar de då i arbete i enlighet med den? Det vore även värdefullt med statistik kring de som går studieförberedande linje och var dessa elever hamnar efter gymnasieskolan – går de vidare till arbete eller går de till vidare studier? Vilken typ av studier i så fall?

Det finns även ett behov av att ta ett samlat grepp om vilken befintlig information som finns hos myndigheter. Skolverket och Socialstyrelsen har till exempel både verktyg, material och information om målgruppen men det saknas en gemensam sammanhållen bild. Det som redan idag finns i form av stöd, kunskap och material och som berör målgruppen ska användas och tillgängliggöras.

Övergång barn till vuxen

Utmaningarna i övergången mellan skola och arbete ingår i den generella utmaningen i övergången från barn till vuxen. Övergången från barn- till vuxenvård lyftes som exempel. När man är 18 år räknas man som vuxen och ingår därmed i vuxenvården utan stöd i att navigera vart man kan vända sig. Där hade det varit önskvärt med en överföringsprocess och att det fungerar jämligt över

landet. Det behovet omfattar alla områden gällande övergången från barn till vuxen.

Olika förutsättningar och utmaningar

En deltagare belyste att elever ofta kan ha flera funktionsnedsättningar som på olika sätt försvårar övergången mellan skola och arbete. Studier visar exempelvis att det är vanligt att målgruppen som lider av hjärtfel även har kognitiva svårigheter. Vid sidan av hjärtfelet som gör att man kanske har sämre förutsättningar när det gäller ork så har man även kognitiv funktionsnedsättning som försvårar ytterligare. En annan deltagare lyfte ett sviktande självförtroende som ytterligare en aspekt som försvårar och som är vanlig hos målgruppen. Det påverkar individens möjligheter, vilket i sig kan kräva specifika lösningar, som psykiskt stöd eller praktisk hjälp.

Svårigheterna kan visa sig på olika områden och det är viktigt att förstå skillnaderna mellan situationen i skolan och situationen på arbetsmarknaden. Vissa elever kan uppleva utmaningar i skolan, men ha det lättare i arbetslivet, och vice versa. Att ha med sig den förståelsen i utformandet av insatser för målgruppen är avgörande för att övergången ska bli smidig.

Bristande stöd i skolan

Deltagare som arbetar med gruppen unga som varken arbetar eller studerar menade att det går relativt tidigt att se vilka barn och unga som kommer att uppleva utmaningar. Redan i förskoleåldern eller lågstadiet framkommer utmaningarna. Många elever har särskilda utmaningar med övergången mellan årskurs 3 och årskurs 4. I samma ålder händer mycket annat där många nya sociala kompetenskrav samtidigt påverkar gruppen och hur de kommer ta sig ut i vuxenlivet sedan. Det är avgörande att fånga upp behoven tidigt för att säkerställa en bra övergång för dessa elever.

För vissa unga med funktionsnedsättning kan skolan ha varit tuff men arbetslivet fungera utan större svårigheter. Unga med språkstörning togs upp som särskilt exempel på unga som upplever stora utmaningar tidigt i skolan. Skolan blir alltmer språktung och det gäller egentligen alla ämnen. Identifieringen i skolan varierar väldigt över landet. Får man diagnos tidigt i livet finns det goda förutsättningar genom bättre tillgång till stöd och möjlighet att gå i

specialinriktade skolor, men det är vanligt att målgruppen är integrerade i vanliga skolor där stödet varierar stort.

En stark signal om att något inte fungerar i skolan är hög skolfrånvaro och avhopp. En målgrupp som nämndes i relation till detta var elever med autism, även utan intellektuell funktionsnedsättning. De har ofta inte fullständiga betyg och hög frånvaro i skolan. De blir kvar på introduktionsprogram och når inte de nationella programmen. Det är stora avhopp i alla steg. Tar de sig vidare till högskolan är avhoppet även där stora. Det innebär en situation där eleven redan innan den når ut på arbetsmarknaden har upplevt stora utmaningar.

För andra unga med funktionsnedsättning kan skoltiden passera utan större problem men ändå uppleva svårigheter i arbetslivet. Ett exempel lyftes med elever med intellektuell funktionsnedsättning där skolor i förhållande till arbetsgivare har lägre förväntningar. Det kan göra inträdet på arbetsmarknaden chockartat. Där behöver skolan ha ett lotsande arbete och en förståelse för vad eleven behöver förbereda sig på.

Deltagarna upplevde en känsla av att det finns ett ”uppvaknande” bland skolornas personal kopplad till målgruppen – om de hade haft rätt kunskap och information så hade de kunnat göra mer. För att förmedla en sådan kunskap inom skolan är rektorer och skolchefer viktiga budbärare. En annan viktig målgrupp att arbeta med vad gäller informationsspridning är politiker.

Det konstaterades att det krävs en attitydförändring i skolan för att förändra skolans syn på målgruppen. Det handlar om att få målgruppen i arbete - inte mot daglig verksamhet, som idag upplevs vara den generella inställningen. För att undvika den slentrianmässiga placeringen på daglig verksamhet krävs att Arbetsförmedlingen är inkopplad mycket tidigare i kontakten med både individen och andra ansvariga strukturer.

Deltagarna understryker vikten av att börja arbeta för en fungerande övergång tidigare än i årskurs tre på gymnasiet. Det kan exempelvis röra sig om insatser som fokuserar på hur man söker jobb eller om arbetsplatsförlagt lärande (APL). Tidiga och anpassade insatser är nyckelfaktorer i att fler kan ta sig ut på arbetsmarknaden.

Arbetssökande och arbetsliv

Momentet att söka ett arbete lyftes som en utmaning för målgruppen. Att skriva in sig på arbetsförmedlingens hemsida kan vara en stor utmaning för en person med exempelvis språkstörning, och därför är det väldigt viktigt att fånga upp dessa unga tidigt för att kunna erbjuda stöd tidigt i arbetssökandet.

Arbetsintervjuer lyftes också som ett hinder för många. Målgruppen kan sorteras bort redan här för att intervjusituationen upplevs som svår, inte för att arbetet de intervjuas för är svårt. I intervjuer kan målgruppen också behöva stöd i att lyfta fram sina styrkor i ett system som annars kräver att man berättar om sina svårigheter för att få stöd.

Valfriheten kring yrkesval lyftes även som en utmaning i sig. Det kan vara krångligt att ta beslut utan tillräcklig kunskap och det kan vara svårt att navigera i de olika valmöjligheterna. Gör man ett felval kan det ganska snabbt bli för sent att byta inriktning.

Vidare lyfte deltagarna att arbetsgivarna själva befinner sig i en sårbar position utan tillräcklig kunskap. Då är det lätt att bli osäker på hur man bör göra, och att känna rädsla för att göra fel. Därför är det viktigt att arbetsgivarna känner till att även de kan få stöd genom projektet och vilken typ av stöd det rör sig om.

Kort- och långsiktiga mål

En utmaning för målgruppen kan vara att kunna planera långsiktigt om sin framtid. I det behövs ett stöd för att hjälpa den unga att sätta upp tydliga mål, men även reservmål. Detta gäller för de som planerar att söka arbete men även för unga som söker sig till vidare studier eftersom det även där kommer att finnas behov av extrajobb eller sommarjobb. Det finns flera kommuner som prioriterar ungdomar med NPF-diagnos, men inte alla. Men i detta finns det behov att hjälpa unga att planera långsiktigt och tänka kring helheten, oavsett om man planerar att söka sig till arbete eller studier.

Lokala förutsättningar och möjligheter

Kommunerna har väldigt olika förutsättningar, inte minst när det kommer till storlek. Alla kommuner har exempelvis inte en gymnasieförvaltning. Det finns

många kommuner som är väldigt små och där eleverna går gymnasiet i andra kommuner. Ansvaret ligger därmed på en annan kommun än där eleven har sin hemvist. Det gäller att få till samverkan med de kommuner där eleverna faktiskt går i skolan.

Det skulle hjälpa målgruppen i sitt arbetssökande om det fanns kunskap om lokala bristyrken. Många unga känner enbart till de generella yrkena vilket kan försvåra vägen till arbete. I dagsläget är det enbart yrkesinriktade program som har det fokuset. Detta gäller även den generella kunskapen om de olika kraven inom branscher och industrier. Både elever och föräldrar skulle gynnas av den vetskapen. Exempelvis krav på fullständigt gymnasiebetyg eller inte.

I många fall finns det stora arbetsgivare i närområdet, i exempelvis industrin, som kan erbjuda en anställning även för den som inte klarar hela skolgången. Beskrivningen av de nyckelkompetenser som är viktiga behöver bli tydligare (från exempelvis skolan och Arbetsförmedlingen) så att fler kan lära sig ett yrke på arbetsplatsen utan att nödvändigtvis klara hela skolgången. En sådan tydlighet skulle gynna alla unga, men särskilt de med funktionsnedsättning.

Representation och kommunikation

Många av deltagarna tog upp representation som en oerhört viktig del av att göra SamSTART attraktivt för målgruppen. Idag är det väldigt vanligt att det primärt är personer utan funktionsnedsättning som presenterar och frontar projekt riktade till personer med funktionsnedsättning och i skolan arbetar sällan personer med funktionsnedsättning. En bred representation är ett sätt att avdramatisera funktionsnedsättningar och visa på goda förebilder. Det gäller både i muntlig och skriftlig kommunikation. Samtidigt är det viktigt att inte skönmåla situationen eftersom det riskerar underminera möjligheterna att spegla sig i förebilden. Det kan också leda till att mindre resurser avsätts.

Idag lyfts det fram väldigt få lyckade exempel av målgruppen, både inför målgruppen själva och inför arbetsgivare. Samtidigt finns det funktionshinder som inte syns och det är en viktig aspekt att ha med när man arbetar med att ta fram lyckade exempel och förebilder.

Genom att göra informationen om Samstarts arbete tillgänglig kan informationen nå till grupper utöver den målgruppen som Arbetsförmedlingen kommer i kontakt med idag. För att så många som möjligt ska kunna ta till sig av kommunikationen kring SamSTART påpekade deltagarna att Arbetsförmedlingen måste bli bättre på att kommunicera på fler språk och på fler sätt. Annars riskerar många av dem som skulle kunna gynnas av projektet att inte nås av informationen. Många i målgruppen har ofta en hög skolfrånvaro vilket leder till att de kan vara svåra att nå om man ska använda skolan som kontaktyta. Möjligen borde studievägledarna ges större möjlighet att växla upp sitt arbete och identifieringen av deltagare borde börja tidigare, redan på mellanstadiet. Även riktad information och material till studie- och yrkesvägledningen behövs för att de ska kunna bidra till att sprida information på skolorna till olika elever.

Målgruppen bör också tydligare involveras i dialogen om insatser och utformning. Ett medskick för framtiden är att i högre grad involvera målgruppen i olika samtal så det inte bara blir ”professionella” som för deras talan. Målgruppens röst måste få höras och då inte bara genom olika aktörer som utgör deras röstbärare utan individerna i sig.

Kompetens och resurser bland professionella

För att skolan ska kunna ge det stöd som krävs för att implementera SamSTART behöver kompetensen hos all skolpersonal höjas – inte minst hos studie- och yrkesvägledningen och elevhälsan. Skolan är redan idag en väldigt stressig miljö där personalen har för mycket för att hinna under arbetsveckan. Att lägga på ytterligare ett projekt utan att förankra det ordentligt hos alla parter och resurssätta proportionerligt riskerar därför att bli för mycket för personalen, vilket i sig skulle drabba eleverna.

Samtidigt behöver man titta på elevernas förmågor och styrkor snarare än problem. Det görs enklast genom att cementera verksamheten tidigt för att eleverna ska förstå och ha kunskap om vilka möjligheter till stöd som finns och på så sätt i god tid kunna diskutera med kunnig personal. Eftersom lärarna identifierar vilka som kan och bör ingå i projektet behöver de ha en positiv ingång till ungdomarna och mycket kunskap, för att inte missa någon som skulle behöva stöd. Samtidigt behöver de ha koll på nya rön och förståelse för olika typer av svårigheter. Insatserna behöver inte alltid vara omfattande, bara rätt riktade och

väl spridda. Det gäller till exempel dyslexi och fysiska funktionsnedsättningar, där mycket kan förändras med små medel. För att övergången till arbetsmarknaden ska bli smidig krävs också en trygghet i att arbetsgivaren har kunskap om och förståelse för ens situation. Därför behöver även ansvarig personal på Arbetsförmedlingen vara väl underrättad kring de arbetsgivare man arbetar med och de fysiska och psykiska funktionsnedsättningar som målgruppen tampas med.

Prao och praktik

En viktig del för att stärka förståelsen om målgruppen hos arbetsgivarna är prao, som idag inte alltid finns i anpassad grundskola. Inte heller yrkesprogram har idag prao. Prao är ett bra verktyg både för ungdomarna och arbetsgivarna. Civilsamhället har länge lyft denna aspekt mot skolan men skolorna upplever ofta att de saknar stöd från till exempel kommunen i att genomföra detta.

Att få möta ett yrkesliv genom prao eller genom att arbetsgivarna besöker skolan kan göra stor skillnad. Genom att skapa kontakt mellan målgruppen och arbetsgivarna skulle även arbetsgivarnas förståelse och kännedom om målgruppen stärkas vilket skulle bygga relationer inom lokalsamhället. Det fungerar kanske inte i alla städer eller i stadsdelar men är någonting som skulle kunna strävas mot. Detta kan till exempel göras genom skolan.

Gällande praktik konstaterade flera deltagare att de offentliga arbetsgivarna behöver bli mycket bättre på att erbjuda praktikplatser. Att statliga myndigheter och företag åtminstone bör erbjuda praktik är en väldigt lågt satt ribba.

Långsiktighet och enhetlighet

Civilsamhällesaktörer är vana att arbeta i olika projekt och insatser för olika målgrupper. Insikten är att det ofta ger kortsiktiga resultat och insatserna är dömda att misslyckas på grund av det saknas uthållighet och ett långt perspektiv. Insatserna i SamSTART måste ske med en långsiktig idé om att vilja förändra på djupet. Det är därför viktigt att man ser projektet som ett långsiktigt utvecklingsarbete snarare än ett ok som läggs på skola och Arbetsförmedling under en kort period. Om det ska fungera behövs enhetliga och obligatoriska riktlinjer så att insatserna genomförs och att kvaliteten i landet ser lika dan ut.

Samverkan

Genom en utökad samverkan mellan berörda myndigheter, skola, individen och civilsamhället så kommer man kunna identifiera låsningar i systemet. Vill man långsiktigt förändra möjligheterna för målgruppen är det viktigt att se och förstå systemets utformning och dess hinder för att senare kunna påverka och ändra dem. I detta kan civilsamhället

i sin verksamhet identifiera problem och inlåsnings effekter kring olika insatser och verksamheter, då de bevakar och beaktar målgruppen och deras perspektiv kopplat till olika arbetsfrämjande insatser. Samstart är en bra början och kanske kan man i framtiden ta dess lärdomar, metoder och verksamhet för att involvera fler myndigheter och organisationer.

På vilket sätt kan ni bidra med kunskap och erfarenhet in i SamSTART:s löpande arbete?

Flera myndigheter uppgav att de kan bidra med befintlig statistik på olika områden. Folkhälsomyndigheten har i dagsläget inte statistik kring den specifika målgruppen unga med funktionsnedsättning, men däremot har de fokus på målgruppen personer med funktionsnedsättning och å andra sidan unga personer. Gällande åldersgruppen unga har Folkhälsomyndigheten exempelvis en enkät som följer skolelevs hälsa, där de äldsta är 15 år, och i studien "hälsa på lika villkor" ingår den övre gruppen unga. Myndigheten har även ett projekt kring komvuxelevers hälsa, där är det många unga som kan ha en historik av skolavbrott.

Skolverket har statistik att tillgå som är viktig för projektet, bland annat över antalet personer som placeras i daglig verksamhet. Sådan kunskap kan användas för att följa upp olika insatser som görs mot målgruppen.

Myndigheten för delaktighet menade exempelvis att det möjligtvis finns uppföljningsfrågor kopplade till SamSTART som även borde följas upp inom ramen för den nationella funktionshinderstrategin och i det arbete kan ett samarbete kring statistik och uppföljning vara fördelaktigt.

Samtliga myndigheterna skulle från sin sida kunna bidra med kunskap gällande myndighetsansvar och samordningsmöjligheter genom deltagande i samråd,

rundabordssamtal och liknande, men också sprida information om och hänvisa till projektet.

Sveriges Kommuner och Regioner planerar att fortsätta bidra till projektet genom den tjänst om 20 procent som de idag lägger i SamSTART. De använder exempelvis Skolriksdagen för att sprida information.

Civilsamhället kan vara delaktiga i att sprida information om SamSTART nationellt men även ner på lokal och regional nivå genom att hänvisa medlemmar till projektet. De kan också fokusera på att sprida kunskap till föräldrar, som ofta är de som är bäst på att stötta och engagera sina barn och informera om att målgruppen själv kan efterfråga stödet. Civilsamhället är generellt sett bra på att sprida information och har nära kontakt med målgruppen. För att detta ska vara möjligt behöver det dock finnas heltäckande information på Arbetsförmedlingens hemsida och sociala medier.

Deltagarna från civilsamhället kan även bidra med sina erfarenheter och sin kunskap från medlemmars erfarenheter in i SamSTART. Många av de inbjudna aktörerna har hög kompetens när det kommer till funktionsnedsättningar bland annat genom erfarenheter från sina medlemmar och de praktiska hinder unga med funktionsnedsättningar drabbas av i vardagen. Organisationerna skulle till exempel kunna föreläsa för projektföreträdare. De skulle även kunna stötta genom att bredda representationen hos de som informerar om projektet och hitta goda förebilder att lyfta i sammanhang där projektet marknadsförs.

Civilsamhället kan också bidra med sina nätverk för att kartlägga var adekvata organisationer för SamSTART finns. Möjligheter och perspektiv kan skilja sig från organisation till organisation och från olika lokala orter. Där kan civilsamhället vara en länk till kunskap för projektet och bidra till att insatserna blir bättre och mer anpassade efter målgruppen.

Vilka fokusområden bör stå i centrum för ett fortsatt samtal?

Målgruppens behov

Genom att utgå från befintlig kunskap i projektet skulle kommande träffar kunna fokusera på målgruppens behov. Vilka utmaningar är mest framträdande utifrån

målgruppens eget perspektiv? Inom dessa områden kan det finnas ytterligare kunskap inom myndigheterna att bidra med eller möjlighet att lära mer om.

Samverkan

Det finns generellt sett ett behov av att titta närmare på hur samverkan mellan myndigheter kan ske på ett bättre sätt. Hur kan myndighetssamverkan och samverkan med SKR stärkas och bidra till att underlätta övergången för målgruppen?

Arbetsgivare

Vilket stöd behöver arbetsgivarna och vilka framgångsfaktorer för arbetsgivare har identifierats hittills? Ofta används incitament som lönebidrag och subventionerad anställning när det egentligen är annat stöd som behövs, exempelvis stöd i aktiv arbetsledning.

Anställningsbarhet

Vägen ut till arbete och anställningsbarhet är ett viktigt moment. En prestation i en arbetsintervju behöver inte säga något om hur väl personen kan utföra ett arbete, ändå sorteras många bort i det skedet. Det handlar även om stöd i att navigera i digitala ansökningssystem.

Tillgänglig arbetsmiljö

Hur kan vi uppmuntra en arbetsmiljö som främjar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning? Att anpassa en arbetsplats för en person med funktionsnedsättning genererar många vinster för arbetsplatsen generellt. Här finns stora brister i kunskapen.

Uppföljning och information

Barn och unga som uppvisar behov av insatser längre fram måste kunna följas på ett bättre sätt. Hur kan vi förbättra uppföljning av enskilda individers behov för att bättre kunna nå dem med rätt insatser och följa de insatser som görs?

Identifiering

Hur kan vi förbättra arbetet med att identifiera målgruppen?

Vilka andra aktörer borde delta i detta?

- Myndigheter som nämndes var Specialpedagogiska skolmyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse.
- Just nu är inte folkhögskolorna ett fokus för projektet, men det vore intressant att höra folkhögskolornas perspektiv kring målgruppen.
- Det vore intressant att bjuda in kommuner för att höra olika röster kring implementeringen.
- Fackförbund och arbetsgivarorganisationer för olika yrkesgrupper som arbetar med målgruppen, såsom lärare och studie- och yrkesvägledare. Exempelvis Fremia, Företagarna, Svenskt Näringsliv och Kommunal.
- Institutet för forskning om arbetsmarknad och utbildning (IFAU).
- Överenskommelsen mellan civilsamhället, arbetsgivare och arbetsförmedlingen.
- Politiker - eftersom exempelvis samordningsförbunden är politiskt styrda. Ofta involveras bara tjänstemän i samtalen om utveckling framåt – trots att det i själva verket är politiker som bestämmer.